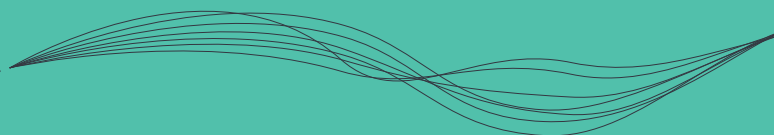


Friluftspan 2019

Alle skal ha gode muligheter til friluftsliv i Melhus



Vedtatt i Komite for teknikk og miljø 25.04.2019



MELHUS
KOMMUNE

Innhold

1. Innledning	3
1.1. Rammebetingelser og føringer	4
2. Beskrivelse av utviklingstrekk og status	7
2.1 Organisering av kommunens arbeid med friluftsliv	8
2.2 Friluftsmidler.....	10
2.3 Virkemidler for å sikre friluftslivet.....	12
2.4 Forbedringsområder innenfor kommunens arbeid med friluftsliv.	13
3. Avklaringer	15
4. Mål for friluftspolitikken i Melhus.....	17
4.1 Overordna mål:.....	17
4.2 Hvordan organisere friluftsarbeidet framover?	18
5 Tiltak	19
5.1 Foreslåtte tiltak med oppstart i 2019:	19
5.2 Foreslåtte tiltak med oppstart i 2020:.....	19
5.3 Andre aktuelle tiltak.....	19

1. Innledning

Det har lenge vært klart at det er behov for en plan for friluftsliv i Melhus kommune. Allerede i forbindelse med vedtak om kommunal planstrategi 2012-2015 ble det vedtatt at en slik plan skulle utarbeides. Av forskjellige årsaker har arbeidet tatt lang tid.

Intensjonen med planen er at den skal gi informasjon om arbeidet som blir gjort i kommunen med tanke på friluftsliv og den skal peke på uløste oppgaver og forbedringsmuligheter, samt foreslå konkrete tiltak innenfor området.

Føringer for fokusområder i planen ble vedtatt av komite for teknikk og miljø i 2012. Her ble det vedtatt at en skulle fokusere på friluftsliv nært der folk bor med tanke på tilgjengelighet, turmuligheter langs Gaula ved tettstedene, økonomiske virkemidler og temakart. Siden den gangen har kommunen gjennomført en kartlegging og verdivurdering av friluftsområdene våre som er lagt inn som temakart som brukes i arealforvaltningen.

Friluftsliv inneholder en verdifull samhandling mellom fysisk aktivitet og naturopplevelse, som gir det en verdi for psykisk og fysisk helse og også forståelse og omtanke for naturen. Mulighet for å utøve friluftsliv nær boområdene har stor effekt på helsa og er med på å styrke befolkningens tilhørighet. Det vil også bidra til å gjøre boligområder mer attraktive.

I Melhus kommune har folk flest god tilgang til arealer for å utøve friluftsliv i utmarksområdene. Denne utredninga vil derfor sette søkelyset på den daglige aktiviteten i og rundt boområdene.

1.1. Rammebetingelser og føringer

Nasjonale mål for friluftspolitikken

St. meld. 18.2015-2016

Regjeringens hovedmål er at befolkningen utøver friluftsliv jevnlig. Regjeringen vil derfor at friluftsliv i nærmiljøet skal prioriteres.

Videre er det et mål å ivareta og videreutvikle friluftslivets posisjon ved å ivareta allemannsretten, bevaring og tilrettelegging av viktige friluftsområder og stimulere til økt aktivitet for alle.

Naturen skal i større grad brukes som læringsarena for barn og unge.

Arbeid for et bedre friluftstilbud er også et arbeid for folkehelse fordi friluftsliv er en viktig kilde til bedre helse og livskvalitet. Regjeringen prioriterer friluftsliv i nærmiljøet.

Handlingsplan for friluftsliv.

I 2018 ble det utarbeidet en «handlingsplan for friluftsliv» for å følge opp Stortingsmeldingen. Planen skal bidra til at flere utøver friluftsliv. Tiltak og føringer begrunnes i nye forhold, nye utviklingstrekk og ny informasjon. Følgende tema er tatt opp her:

Friluftsløven og allemannsretten:

Aktiviteter og arealbruk er i endring. Friluftslivet er blitt mer mangfoldig, man driver i større grad intensiv trening i skiløyper, på stier og skogsbilveger. Dette setter større krav til tilrettelegging og vedlikehold for å unngå konflikter.

Friluftsløven må «moderniseres» for å møte denne utviklingen. Man vil gi en generell adgang til ikke-motorisert ferdsel i utmark. I dag er for eksempel terrengsykling begrenset til stier og skogsveger i utmark.

Det skal i større grad satses på informasjon og opplæring om både rettigheten til fri ferdsel og ikke minst de plikter som følger av å bruke allemannsretten.

Arealer og infrastruktur:

Graden av tilrettelegging må differensieres. Det er som regel behov for større grad av tilrettelegging nær der folk bor.

Regjeringen ønsker at friluftslivet skal ha en bredere plass i kommunal og regional planlegging. Kommunene oppfordres til å ta i bruk de virkemidler som finnes i for eksempel plan- og bygningsloven (hensynssoner eller arealformålet grønnstruktur).

Man vil fremme planlegging av sammenhengende nettverk av turstier i kommunene: Arbeidet skal foregå i samarbeid med lokale organisasjoner. I 2019 vil det bli igangsatt et flerårig prosjekt for dette formålet.

Spillemidler til anlegg for friluftsliv:

Turveier, turstier og turløyper er prioriterte anlegg ved at de kan få 50 % tilskudd, mot en tredjedel for

de fleste andre anlegg. Fylkeskommunen har i de siste årene prioritert friluft og- nærmiljøanlegg høyt.

Staten ønsker bedre behovsvurderinger basert på analyser og medvirkning (idrettsråd, friluftorganisasjoner, barn og-unge osv.) for tildeling av spillemidler.

Kunnskapsgrunnlaget:

For å vedlikeholde og oppdatere kunnskapsgrunnlaget er det viktig å revidere og oppdatere gjennomført kartlegging og verdsetting av friluftsområder.

Regjeringen vil også prioritere å revidere og videreutvikle informasjon og veiledning til kommunene for planlegging med hensyn til friluftslivet: eksempler er «Miljødirektoratets håndbok om naturvennlig tilrettelegging» og nettsiden <http://www.miljokommune.no>

Friluftaktiviteter:

Målet er å opprettholde og øke deltakelsen i friluftsliv i alle grupper av befolkningen. Barn, unge, folk som er lite aktive, folk med minoritetsbakgrunn og folk med funksjonsevne er prioritert.

Nasjonale tiltak er å videreutvikle en rekke opplæringsprosjekter (for eksempel « Den naturlige skolesekken», «Læring i friluft») tilpasset forskjellige grupper og forhold. Det er en erkjennelse av at organisasjoner er veldig viktig i dette arbeidet. Det oppfordres til oppretting av aktivitetsråd/koordineringsråd som kan være en møteplass mellom kommunen, friluftslivet og frivillige organisasjoner og som kan bidra med innspill til kommunens arbeid med idretts/friluftplan.

Handlingsplanen tar også opp tema som høsting av naturressurser og friluftsliv og verdiskaping.

Lokale mål og føringer:

Den kommunale planstrategien (2016-2019) belyser behovet for ny plan som beslutningsunderlag innenfor friluftsliv.

Kommunen har besluttet å lage en plan som tar utgangspunkt i gjeldende samfunnsplan fra 2009 og tidligere plan for idrett og friluftsliv. (2005-2009)

Kommunens samfunnsdel:

Fra kommunens samfunnsdel er det et mål at Melhus kommune skal være en foregangskommune innenfor folkehelse arbeidet (pkt. 1.4. Folkehelse og livskvalitet) Dette skal blant annet gjøres gjennom fokus på aktivitet, og at det skal sikres og tilrettelegges gode arenaer for fysisk aktivitet tilpasset forskjellige gruppers funksjonsnivå både i naturen og i tettstedene. Videre sier samfunnsdelen pkt. 1.6.5 at det skal legges til rette for friluftsliv og viktige friluftsområder skal sikres gjennom kommunens arealplanlegging.

Andre kommunale planer/føringer:

- Kommuneplanens arealdel. Setter av viktige friluftsområder og grøntstruktur på overordna nivå.
- Kommunedelplan Gaula. Legger føringer for arealbruken langs Gaulavassdraget
- Gjennom arbeidet med områdeplaner og detaljplaner skal arealer som benyttes til friluftsliv ivaretas. Stier og rekreasjonsområder reguleres i juridisk bindende arealplaner.
- Temakart med kartlegging og verdsetting av friluftsområder – Viser viktigheten av friluftsområder i kommunen og brukes ved vurdering av arealplaner

2. Beskrivelse av utviklingstrekk og status

Demografiske analyser er et verktøy som blir brukt i utredninga om friluftsliv for å synliggjøre noen av de fremtidige utfordringer for friluftslivet i Melhus kommune.

I 2018 har kommunen 16 551 og forventes å øke til 19 706 i 2040. Antallet øker mer enn i de fleste andre vekstkommunene rundt Trondheim. Mer info på <https://www.ssb.no/kommunefakta/melhus>

Melhus omfattes av en nasjonal utviklingstrend med økt levealder og velferd. Det gjør at en større andel av befolkningen i fremtiden vil bestå av eldre over 65 år. Det vil gi kommunen nye utfordringer, også når det gjelder tilbud om friluftsområder og til aktiviteter.

Statistikk viser en nedadgående trend for fysisk aktivitet blant ungdommer. Mange unge faller utenfor den organiserte idretten, noe som setter krav til friluftstilbud for å ivareta behovet for fysisk aktivitet. Det må legges til rette for at ungdom må få mulighet til å drive med de aktivitetene de selv ønsker. Regjeringen har sett denne utviklingen og har satt av økt andel spillemidler til selvorganisert aktivitet og opprettet et ressurscenter for egenorganisert idrett. Pressemeldingen ligger på regjeringens hjemmesider: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/nytt-ressurscenter-for-egenorganisert-idrett-og-fysisk-aktivitet/id2595696/>

Melhus omfattes av en internasjonal trend der helseproblem i økende grad har sammenheng med vår livsstil. Det å legge til rette for den daglige turen og egenaktivitet i nærområdet er et viktig og effektivt helsetiltak som må tillegges enda større vekt fremover.

Antall snøskuter og ATV øker i hele landet. Det fører til press på uberørt mark. I Melhus er det rundt 300 aktive motorferdelsløyver for frakting av bagasje til hytte med snøscooter. Det er også ønske om å få etablert snøskuterløyper for fornøyleseskjøring. Fornøyleseskjøring kan også betegnes som en form for friluftsliv, men kan påvirke andre deler av friluftslivet negativt ved at naturopplevelsen kan bli forringet. Dette vil særlig gjelde større åpne områder på fjellet, dit mange søker for fred og ro. Kjøring på barmark setter spor og kan redusere opplevelsen av urørt natur. Det er derfor viktig å veie de ulike interessene opp mot hverandre i slike saker, og sikre at motorisert ferdsel ikke svekker andre former friluftslivsinteresser i vesentlig grad.

2.1 Organisering av kommunens arbeid med friluftsliv

I Melhus kommune er det flere av enhetene som har oppgaver knytta til friluftsliv. I forbindelse med arbeidet med friluftspanen har det utpekt seg et behov for å klargjøre dette, da det nok har framstått som noe uklart. Dette er en beskrivelse av dagens situasjon.

Arealforvaltning:

- Skal sikre at kommunen har tilstrekkelig og lett tilgjengelig areal slik at folk enkelt kan komme seg ut i naturen større utmarksområder og i nærmiljøet.
Det innebærer blant annet å inngå avtaler med grunneier om leie av parkeringsareal, bruk av privat veg, avtaler om brøyting, og parkeringsavgift.
- Ivaretagelse av friluftslivinteresser i arealplanleggingen.
- Understøtte frivilligheten. Det kan være å gi tilskudd til tiltak og bistå med kart og informasjonsarbeid.
- Kartlegging av viktige friluftsområder. Utarbeide og vedlikeholde temakart
- Friluftsinformasjon/turkart. Kommunens hjemmeside er den viktigste informasjonskanalen.
- Pilegrimsleden.
Melhus har to godkjente leder. Østerdalsleden som går i utmark gjennom hele kommunen fra Midtre Gauldal ved Samsjøen til Trondheim ved Rødde. Gudbrandsdalsleden kommer fra Skaun og går over Øysand. Arealforvaltning hadde ansvar for etablering av leden og har nå ansvar for den praktiske gjennomføringen av skjøtselen. Andre oppgaver som vandringer, overnattinger og kultur ligger ikke til arealforvaltning.
- Sikre allemannsretten ut i fra bestemmelsene i friluftslivloven.
- Deltakelse i Trondheimsregionens friluftslivråd.
- Utbetaler tilskudd til grunneiere/ lag og foreninger som tilrettelegger for friluftsliv.

Friluftslivsforvaltninga er organisert i avdeling for landbruk, vilt og friluftsliv og stillingsprosenten er ikke definert gjennom budsjettet. Lønnsmidlene budsjettets og regnskapsføres i landbruksforvaltninga.

Kultur og fritid:

- Forvalter kommunale og statlige (spillemidler) tilskudd til lag -og organisasjoner. Gjelder i all hovedsak tilskudd til idrett, men også tilskudd til gode for friluftsliv som for eksempel til tråkkemaskiner for skiløyper.
- Samarbeid med idrettslaga gjennom idrettsrådet.
- Arrangerer noen aktiviteter. (eks. pilegrimsvandring i kulturuka) Har også engasjert seg for å få en milestein i Melhus. Det er en del av merkeprogrammet til Pilegrimsleden og viser at det er flere skjæringspunkt mellom friluftsliv og kultur. Sagastien er et annet eksempel.

Det er ikke definert hvor stor stillingsprosent som ivaretar disse funksjonene i kultur og fritid.

Plan:

- Overordnet ansvar for kommunalt planarbeid.
- Overordnet ansvar for folkehelse i kommunen. Det er utarbeidet en grundig oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer i kommunen (2017) som skal ligge til grunn for organisering av folkehelsearbeidet.

Stillingsprosent for folkehelse på enhet for plan er definert ca 40%

Skoler og barnehager:

- Skolene og barnehagene er de viktigste tilretteleggerne for fysisk aktivitet blant barn og unge. De står også for læringsopplegg som bl.a «Den naturlige skolesekken». Denne finnes på <https://www.naturesekken.no/>

Helse og omsorg:

- Ansvar for å tilrettelegge for fysisk aktivitet for folk med ekstra behov.

Andre aktører:

Trondheimsregionens Friluftsråd:

- Sikrer, tilrettelegger og drifter regionale områder for friluftsliv. Vi har ingen slike i Melhus.
- Arbeider for større forståelse for friluftsområdenes betydning, bedre friluftskultur og utbredelse av friluftsliv.
- Læringsopplegg rettet mot barn, unge og nye landsmenn.
- Aktivitet: For eksempel «friluftsdag i Vassfjellet» og ordførertur.
- Samordner søknader fra medlemskommunene og fordeler tilskudd. Rådets midler kommer fra kommunenes medlemskontingent og fra fylkeskommunen/staten.

Idrettslag og foreninger i kommunen:

Frivillige lag og foreninger står for størstedelen av friluft arbeid i kommunen. Det er frivillige organisasjoner som i størst grad stimulerer til aktivitet, men de sørger også for vedlikehold av anlegg og turløyper. Det er for det meste idrettslaga som inngår avtaler med grunneiere om bruk av arealene.

Grunneiere:

- Grunneierne eier det meste av arealene som brukes til friluftaktiviteter.
- Drift og vedlikehold av arealer til friluftaktivitet.

2.2 Friluftsmidler

Fagområdet «friluftsliv» knyttet til arealforvaltning har eget budsjett. Regnskapet for 2018 viser kr 224 000 i utgifter. Av dette er 124 000 bundet opp av avtaler og vedlikehold. Det resterende har i mange år vært fordelt til preparering av skiløyper rundt om i hele kommunen fordi det vurderes å være tiltak som mange benytter seg av.

Regnskap 2018 - sammendrag	
Tilskudd til lag og foreninger, løypekjøring:	
Flå i.lag	10 000
Melhus i.lag	10 000
Hovin i.lag ,	10 000
Jårakjølenes venner	10 000
Leik	10 000
Yragutten	10 000
Trønderlyn	10 000
Andre tilskudd:	
Trønderlyn, skiavdeinga (engangstilskudd, sti)	9 975
(fra bevilgning fra kommunestyret økonomi og handlingsplan 2018)	
Faste utgifter basert på avtaler:	
Kontingent til Friluftsrådet	73 098
Leie av grunn, avtaler	
H. Reitan, Langmyra	4 014
P.Løberg, Svarthåmmåren	6 587
Løvsethaugen	8 294
Flå i.lag, Langmyra(fast avtale siden 2002, brøyting av adkomstveg og p-plass, vedlikehold av p-plass, oppkjøring av skiløype).	20 000
Kjøp av tjenester:	
Brøyting, strøing:	
Kvål, Vassfjellet	10 000
Svarthåmmåren	14 600
Løvsethaugen	7 500
Sum:	
Refusjon fra Friluftsrådet	40 000

Friluftsbudsjettet ble i 2014 økt med kr 30.000,-Som skulle ivareta årlig drift av Melhussletta turstier. Melhussletta turstier har etter dette ikke organisert seg på en måte som gjør det mulig å utbetale tilskuddet til dem. Disse midlene har derfor årlig blitt fordelt på andre aktører som tilrettelegger for friluftsliv i form av løypekjøring.

Oppkjøring av skiløyper støttes gjennom friluftsbudsjettet med lik sum for alle lagene og med tilskudd til anskaffelse av tråkkemaskiner (kultur/spillemidler). Tråkkemaskinene registrer antall kjørte

kilometer pr sesong og vi kan vurdere å legge det til grunn ved tildeling av midler. Det vil gi ei fordeling som står i forhold til aktivitet og midlene vil gå til de områdene som er mest brukt.

I forbindelse med økonomi og handlingsplan 2018 satt kommunestyret av kr 150.000,- for årene 2018-2019 til rydding/opparbeiding av turstier i Melhus. Disse midlene ble utlyst våren 2018. Det ble innvilget tilskudd til sti rydding rundt om i kommunen (4 tiltak) med til sammen kr 57 475. Det er satt vilkår om ferdigstilling i løpet av 2019. Den resterende bevilgningen må utlyses til våren igjen og kommunen må vurdere om bestemte områder skal prioriteres.

Østerdalsleden trenger oppgradering og kommunen har inngått avtale om å få utført denne jobben i 2019. Den omfatter strekningen fra Midtre Gauldal ved Samsjøen til starten på Vassfjellet ved Flååsen. Arbeidet finansieres med midler fra fond som ble opprettet den gang arbeidet med leden startet opp og, det ble gitt tilskudd fra sentralt hold. Fondet er på ca. 40 000 kr og 20 000 kr brukes på denne første etappen av oppgraderinga.

Gudbrandsdalsleden over Øysand er blitt oppgradert av Pilegrimsgården i Trondheim.

Kommunen er medlem i Trondheimsregionens friluftsråd som samordner tiltak/tilskudd i regional sammenheng. Friluftsrådet får sine midler fra medlemskommunene og fra staten via fylkeskommunen.

Melhus kommune v/arealforvaltning mottok kr 40 000 i tilskudd fra Friluftsrådet i 2018. I tillegg er det gitt tilskudd til følgende prosjekt:

Idrettsveien – Birken (kommunalt bofellesskap) kr 20 000.

Til friluftsområdet Jårakjølen/Skaunakjølen ble det i 2016 bevilget kr 10 000 til interkommunalt tilrettelegging. Det forutsettes oppstart med friluftsarbeidet i området ihht planer. Det er ikke bedt om utbetaling av tilskuddet ennå.

Melhus idrettslag har fått tildelt kr 5000 for tilrettelegging i Vassfjellet.

2.3 Virkemidler for å sikre friluftslivet

Det er mange forskjellige steder å søke midler til friluftstiltak. Noen kan søkes på av lag og organisasjoner og noen av kommunene. Vi har laget en oversikt og lagt inn lenker til forskjellige søknadssentre, men den er langt fra utfyllende. Det finnes også mange mange stiftelser og legater som Gjensidigestiftelsen, Sparebankstiftelsen, Extrastiftelsen (overskuddet av ekstraspiellet). Felles for alle er at det kreves godt forarbeid for å nå fram. Det gis som regel ikke tilskudd til driftsmidler.

Et statlig virkemiddel for å legge til rette for friluftsliv er bruk av spillemidler. Tilskuddsordningen utgjør en toppfinansiering, det vil si at tilskudd fra staten kommer som et tillegg til egenfinansiering og egeninnsats. Hvilke tiltak som kan søke om tilskudd bestemmes ut fra lokale behov og prioriteringer. Et av vilkårene er at tiltaket er med i en kommunal plan som revideres årlig. I Melhus er det idrettsplanen som ligger til grunn.

Trøndelag fylkeskommune har hovedansvaret for å ivareta friluftinteressene i Trøndelag. De administrerer spillemidlene. Eksempel på friluftsanlegg som kan finansieres med spillemidler:

- Anlegg for turpadling
- Dagsturhytter
- Gapahuk
- Lager-/garasjebygg
- Sanitæranlegg
- Turkart
- Turveier, turstier og tur-/skiløyper
- Lysanlegg for turveier, turstier og tur-/skiløyper
- Skilting/merking av eksisterende turveier/-stier/-løyper
- Utendørs badeplasser
- Utendørs stupetårn

Kommunen kan søke midler til **tiltak i statlig sikrede områder** og det kan søkes midler til sikring av friluftsområder. Horg Bygdatur er det eneste området i Melhus som registrert som statlig sikra. Kommunen bør vurdere om noen sentrumsnære områder bør sikres på denne måten.

Frivillige lag og organisasjoner kan søk om **støtte til friluftaktiviteter**. Målgruppen er barn og unge samt de lite aktive.

Støtte til **mindre tilretteleggingstiltak** kan søkes av kommuner, interkommunale friluftsråd og organisasjoner som registret med organisasjonsnummer i frivillighetsregisteret.

Se mer om fylkeskommunens tilskudd på deres hjemmeside (www.trondelagfylke.no/vare-tjenester/folkehelse-idrett-frivillighet/tilskudd-til-friluftsliv/spillemidler)

Miljødirektoratet

Tilskudd til friluftaktivitet

Tilskudd til friluftaktivitet for personer med innvandrerbakgrunn

<https://soknadssenter.miljodirektoratet.no//>

Om spillemidlenes betydning for å etablere turveier og turstier i nærmiljøet. En rapport utarbeidet av NINA finnes på docplayer.me (<http://docplayer.me/34552273-Kommunale-planer-for-idrett-og-fysisk-aktivitet-om-spillemidlenes-betydning-for-a-etablere-turveier-og-turstier-i-naermiljoet.html>)

Norsk Friluftsliv er en fellesorganisasjon for 17 norske frivillige friluftslivsorganisasjoner, med over 950 000 medlemskap og flere enn 5000 lokale lag og foreninger. Organisasjonene har individuelle medlemskap og er åpne for alle. De er landsomfattende eller har mer enn 10 000 medlemmer. Det er medlemsorganisasjonene som kan søke tilskudd. Gå inn på norsk friluftsliv sine hjemmesider og søk. (<https://www.norskfriluftsliv.no/tilskuddsordninger>)

Momskompensasjon

Formålet med ordningen er å fremme frivillig aktivitet gjennom å kompensere moms ved kjøp av varer og tjenester: <https://www.norskfriluftsliv.no/tilskuddsordninger/>

2.4 Forbedringsområder innenfor kommunens arbeid med friluftsliv.

Gjennom arbeidet med friluftsplenen peker det seg særskilt ut en del områder vi mener kommunen har mye å hente ved å satse mer på friluftsliv og organisere arbeidet på en annen måte.

Økonomi:

- Det er mulig å oppnå langt mere tilskudd fra statlige myndigheter og stiftelser (eks. Gjensidigestiftelsen) ved å legge arbeid i søknader. Gode planer øker sjansen og den muligheten utnyttes ikke godt nok.
- Et samlet budsjett som omfatter hele arbeidsområdet ville gitt bedre oversikt over reelle kostnader med friluftsarbeidet i kommunen. I dag er det spredt på forskjellige enheter og samlet innsats er vanskelig å dokumentere.

Tydeligere ansvarsfordeling, kompetanse på friluftsliv-arbeid:

- Friluftsoppgaver er, som oversikten viser, delt på flere ansvarsområder uten en «styrende hånd». Arbeidet med friluftsliv blir et vedheng til andre fagområder som kultur, landbruk og helse. Saksbehandlerne har ikke sin hovedkompetanse på friluftsliv og faget får ikke den tyngde det burde ha med tanke på samfunnsnyttene (folkehelse, livskvalitet, natur- og miljøkunnskap).

Bedre samhandling med private:

- Friluftsførerforvaltningen er helt avhengig av de frivillige organisasjonene for å få gjennomført friluftslivsarbeidet. Kontakten med grunneiere, organisasjoner og ressurspersoner kunne vært mye bedre og bør utvikles og formaliseres. Idretten samhandler med kommunen via idrettsrådet, men friluftsliv mangler et tilsvarende organ.

Bedre og mer helhetlig tilrettelegging av stier, løyper og turveier generelt:

- Det er behov for en sti- og løypeplan. Herunder en samlet vurdering av standard. Planen bør avklare ansvar for opparbeiding og vedlikehold. Ansvarsfordeling mellom kommunen og private må avklares.
- Det bør utarbeides en skilt- og merkeplan slik at vi får til en enhetlig merking.
- Det bør lages en konkret plan for praktisk gjennomføring av friluftstiltak bl. a i forbindelse med gjennomføring av nye sentrumsplaner (Melhus/Ler)
- For å få flest mulig ut er det viktig å prioritere nærfriluftsområder nær sentra/boområder

Andre viktige arbeidsoppgaver:

- Det er viktig å videreføre og oppdatere friluftskartlegginga, slik at vi har oppdaterte data som kan legges til grunn for forvaltningen.

3. Avklaringer

Vegavgift og parkering

I følge Vegloven må kommunen gi samtykke for at det skal kunne kreves bompenger på privat veg. Det er opp til kommunen å fastsette størrelsen på avgiften. Det samme gjelder for parkeringsavgift. Det er i friluftslivets interesse at det ikke blir for dyrt å komme seg ut til utmarka og turterrenget slik at alle kan bruke disse områdene. Historisk sett har bomavgiftene vært rimelige. Det har sammenheng med at bomvegene er bygd for å drifte landbrukseiendommene. I noe få tilfeller er det andre interesser som kraftutbygging eller telekommunikasjon. Avgift for bruk av vegene og til parkering for turformål bør stå i rimelig forhold til kostnadene denne trafikken medfører. Samtidig er det opp til grunneier å gi tillatelse til å kjøre bil på privat vei, eller parkere på privat grunn. Å kjøre bil er ikke en del av allemannsretten, men ofte nødvendig for å nå fram til utmark.

Kommunen bør vurdere å fastsette prinsipper for størrelsen på veg -og p-avgift, eller fastsette en makspris.

Tilgang til viktige friluftsområder

Kommunen bør ta ansvar for å sikre tilgang til friluftsområder der det er behov. Dersom det ikke finnes private avtaler bør kommunen sørge for det.

Det er pr i dag ingen ensartet praksis for hvordan allmennhetens tilgang til viktige utfartsområder sikres (se neste avsnitt). De avtalene kommunen har i dag er gamle og i hovedsak varer de til de blir sagt opp. Det er stort sett årlige utbetalinger til leie av grunn, brøyting, vedlikehold og oppkjøring av løyper.

Det er behov for å avklare prinsipper for hvordan kommunen skal gå fram når det gjelder tilgang på privat areal. Det kan være leie av parkeringsareal, andel av vegvedlikehold eller areal til tursti i kulturlandskapet. Generelle regler for vurdering av hvor stor andel av kostnadene allmennhetens bruk utgjør, vil lette arbeidet ved inngåelse av nye avtaler og gi mer lik behandling. Samtidig må man i hvert tilfelle oppnå enighet med grunneier.

Kommunen bør ta en gjennomgang av alle avtaler og vurdere reforhandling for å sikre likebehandling og tilgang til friluftsområder i alle deler av kommunen.

Bruk av friluftsmidler

Det finnes i dag ingen retningslinjer for bruk av midlene som er bevilget i kommunens friluftsbudsjett. Noe er bundet opp til faste avtaler om leie av areal og til brøyting og vedlikehold av de parkeringsplassene som kommunen er ansvarlig for. Det gjelder parkeringsplasser på Løvsethaugen, Langmyra og Kvål som alle er knyttet til utfart i Vassfjellet. Parkeringsplassen på Kvål er nå utvidet og kommunen må regne med at kostnader til drift av veg og brøyting vil øke der. I tillegg driftes P-plass i Sæterdalen som ligger på grensa til Meldal. Denne brukes i stor grad til hytteparkering og her kan det vurderes om andelen som utgjør friluftsfart er stor nok til å forsvare utgiftene (kr 21 000 i 2018).

De øvrige parkeringsplassene knyttet til utfart er drevet av private eller idrettslag. Noen av plassene er avgiftsbelagt og andre er gratis. Kommunen har ikke fått signaler om at det mangler tilgang til utfartsplassene, slik sett har dagens ordning fungert bra hittil. Omlag en tredjedel av kommunens friluftsbudsjett brukes til kontingent til Trondheimsregionens friluftsråd, men prosjekter i Melhus mottar tilskudd tilbake. Et av formålene med samarbeidet er at det skal premieres med mer statlig tilskudd. Tilskudd fra Trondheimsregionens friluftsråd bør derfor være høyere enn det vi betaler i kontingent. Det vil være en fordel å legge arbeid i å få fram gode prosjekt for å øke kommunens andel av midlene. Friluftsrådet har prioritert tilskudd til tiltak i Vassfjellet fordi det anses som et område av regional interesse.

De midlene som ikke fordeles ut fra inngåtte avtaler fordeles på idrettslaga til oppkjøring av skiløyper. Det ble utbetalt kr 70 000 i 2018.

Ut over det er det ingen frie midler til eventuelle søknader om tiltak fra lag og organisasjoner, men det kan søkes om midler fra friluftsrådet. Der prioriteres tilskudd til nye tiltak (ikke til drift og vedlikehold) og helst bør tiltakene ha en regional betydning.

Det bør lages retningslinjer for bruk av friluftsmidlene i Melhus kommune, og kommunen bør ha et apparat som kan få ut mer statlige og regionale friluftsmidler til gode prosjekter i kommunen. I den forbindelse bør det også vurderes om det bør bevilges mer kommunale midler til friluftstiltak. Helt konkret bør det også vurderes om det er behov for kommunal drift av parkeringsplass i Sæterdalen da den i stor grad benyttes til hytteparkering, og om det er behov for vinterbrøyting av parkeringsplass i Vassfjellet på Kvål, eller om disse midlene bør disponeres på annen måte.

4. Mål for friluftspolitikken i Melhus

4.1 Overordna mål:

Alle skal ha gode muligheter for friluftsliv i Melhus

Arbeid for et bedre friluftstilbud er et arbeid for folkehelsa fordi friluftsliv er en viktig kilde til bedre helse og livskvalitet.

Forskning viser at oppslutning om friluftsliv har en jevnere sosial fordeling enn andre former for fysisk aktivitet. Kommunen har et ansvar for å øke innbyggerne sin interesse for friluftsliv fordi det er en viktig kilde til bedre helse og livskvalitet, det øker også forståelse for naturen.

De viktigste virkemidlene kommunen har for å sikre at det overordna målet er gjennom å sikre at arealer er tilgjengelige og egnet for friluftaktivitet, og at mulighetene for friluftsliv ikke svekkes ved utbygging og andre tiltak. For å få effektivisert arbeidet med friluftsliv i kommunen er det nødvendig å se på hvordan kommunen organiserer arbeidet og om det er mulig å få til en mer effektiv og samordnet forvaltning.

Delmål 1. Sikre at viktige friluftsområder opprettholdes og utvikles og er tilgjengelige for brukergrupper med forskjellig behov.

Strategi:

- Sikre grønnkorridorer og nok areal for friluftsliv i kommuneplanen og reguleringsplaner, og å se til at bestemmelsene blir overholdt.
- En mer aktiv holdning i forhold til tilrettelegging for friluftsliv i nærmiljøet. Lavterskeltilbud, tilpasset for flest mulig brukergrupper.
- Utarbeide tematiske planer eks. sti- og løypeplan, plan for grønnstruktur osv. til hjelp for forvaltningen av viktige friluftsområder
- Styrke samarbeidet med grunneiere.
- Vurdere statlig sikring av særs viktige områder.
- Verne om allemannsretten gjennom å håndheve bestemmelsene i friluftsløven.

Delmål 2. Informasjon om og tilrettelegging av friluftsområdene i kommunen.

Strategi:

- Tilrettelegge for god informasjon; kart, skilting, merking mm er viktig for å gjøre innbyggerne oppmerksomme på hva som finnes av muligheter i nærmiljøet og ellers i kommunen. Dette er særlig viktig med tanke på innflyttere og de som ikke er så aktive.
- Støtte lag og organisasjoner som ønsker å tilrettelegge for allmenheten.
- Vurdere tilretteleggingstiltak i kommunal regi nær der folk bor.
- Ha god oversikt over tilgjengelige tilskuddordninger og bli profesjonell på å søke på disse for friluftslivstiltak i Melhus kommune

Delmål 3. En effektiv og samordnet friluftslivforvaltning i kommunen

Strategi:

- Gjennomgå organisasjonen med tanke på å få til en mer effektiv og profesjonell kommunal friluftslivforvaltning.
- Se på ressurstilgangen i forhold til de gevinstene vi kan få ut i forhold til folkehelse.

4.2 Hvordan organisere friluftslivsarbeidet framover?

I dagens situasjon er friluftslivsarbeidet i kommunen fragmentert og lider under at personer med ansvar for friluftsliv også har andre oppgaver som må prioriteres på bekostning av friluftslivsarbeidet. Det bør derfor vurderes om arbeidet skal organiseres på en annen måte.

Oppgavene innen friluftsliv bør samles og styrkes, og kanskje ses mer i sammenheng med kommunens folkehelsearbeid. Dette kan f.eks gjøres i samarbeid med andre kommuner. En ide kan være å opprette en folkehelse og friluftslivskoordinator.

Det er også et klart behov for bedre samarbeid mellom lag og organisasjoner, grunneiere og kommunen. Samarbeidet bør formaliseres f.eks ved å opprette et friluftsråd a la idrettsrådet.

Det vises i den sammenheng til en artikkelen på forskning.no

(<https://forskning.no/naturressursforvaltning-nmbu-norges-miljo-og-biovitenskaplige-universitet-partner/lokalt-friluftsliv-er-for-darlig-organisert-i-kommune-norge/1253357>)

5 Tiltak

5.1 Foreslåtte tiltak med oppstart i 2019:

1. Sette i gang arbeid for å avklare framtidig organisering og ressursbruk for friluftsarbeidet i kommunen. Herunder kartlegging og plassering av ansvar for arbeid med Pilegrimsleden. Først når dette er på plass vil vi ha mulighet og kapasitet til å følge opp strategiene i friluftspanen med konkrete tiltak for å nå det overordna målet i planen.

Langtidsplan for pilegrimssatsingen ligger til høring med frist på pilegrimsleden sine hjemmesider: <http://oslo.pilegrimsleden.no/no/nyheter/utkast-til-langtidsplan-for-pilegrimssatsingen>

2. Melde oss på prosjekt «friluftslivets ferdssårer».

Miljødirektoratet starter i 2019 opp et 5-årig prosjekt for

Formålet er å fremme planlegging, opparbeiding, skilting, merking og kartfesting av sammenhengende nettverk av ferdssårer i kommunen. Det er en oppfølging av Handlingsplan for friluftsliv (2018). Fylkeskommunen vil ha en sentral rolle i dette arbeidet som pådriver og veileder og vil søke tilskuddsmidler til kommuner som deltar i prosjektet.

Kommunen har foretatt kartlegging og verdsetting av friluftsområder og det vil være et viktig kunnskapsgrunnlag for arbeidet med å planlegge ferdssårer. Det vil være en videreføring av kartlegginga. Sentrumsområder bør prioriteres.

Kommunen bør søke om å få være med i dette prosjektet.

5.2 Foreslåtte tiltak med oppstart i 2020:

1. Gjennomføre vedtatt organisering (jfr tiltak 1 over)
2. Utarbeide handlingsplan for friluftstiltak som grunnlag for søknad om bl.a spillemidler og andre tilskudd. Handlingsplanen bør rulleres årlig i sammenheng med økonomi og handlingsplan.
3. Opprette et friluftsråd eller samarbeidsforum for friluftsliv etter modell for idrettsrådet for bedre samhandling mellom kommunen og lag- og organisasjoner som fremmer friluftsliv.

5.3 Andre aktuelle tiltak

- Bruke kommunens hjemmeside og sosiale medier aktivt for å dele informasjon om tur- og aktivitetsmuligheter.
- Utarbeide plan for skilting. Ønskelig med enstydig skilting i kommunen
- Støtte lag og organisasjoner som ønsker å utarbeide turkart. (Gjøres allerede i dag)
- Videreføre arbeidet med kartlegging og verdsetting av friluftsområder. Fokus på å kartlegge viktige arealer i, og nær boområdene.